

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 4
april 1960
pris 1 krona

... trötthet, konvalescens, aptitlöshet

ASTRATONIL[®] tonikum

alkoholfritt • sockerfritt • välsmakande

Astratonil köpes receptfritt på apotek

ASTRA

Obligatorisk skärmbildning – ett förslag

Det är allmänt bekant att massundersökningar med skärmbildsfotografering är en effektiv metod för tbc-uppspårande. Med nuvarande undersökningsfrekvens beräknas hela befolkningen bli undersökt med 4–6 års intervall. Medicinalstyrelsens skärmbildscentral förfogar för närvarande över 13 skärmbildspatruller utrustade med skåpbilar och skärmbildsbussar. Goda möjligheter föreligger alltså för ett systematiskt tbc-uppspårande genom erfarenheter och den organisation medicinalstyrelsen nu förfogar över. Vid årets riksdag har väckts en motion, som syftar till en skärpning av de hittills gällande principerna för skärmbildning i vårt land. Motionärerna relaterar i korthet kampanjernas allmänna karaktär och uppläggning, dvs. hur undersökningarna genomförs i etapper, men ifrågasätter om det inte brister åtskilligt i effektivitet inom den nuvarande organisationen. Förberedelser och organisation av undersökningarna sker i stort sett genom lokal arbetskraft. Det är folk som på sidan om andra mångskiftande uppgifter är sysselsatt med detta. Med all respekt för dessa insatser blir följden ändå att tillslutningen inte alltid är vad man önskar. Trots alla ansträngningar slipper "en del smittsamma fall genom maskorna". Motionärerna anser, att detta måste bero på att skärmbildsundersökningarna är frivilliga. De vill ifrågasätta om de lokala krafterna räcker till för de specialuppgifter det handlar om. Det synes alltså erforderligt att skärmbildsundersökningarna göres obligatoriska, i likhet med vad som skett exempelvis i Finland. Riksdagsmotionen utmyn-

nar i hemställen att Kungl. Maj:t måtte utreda förutsättningarna för och möjligheterna till en allmän obligatorisk skärmbildsundersökning.

Av ovanstående framgår, att motionärerna anser att den av medicinalstyrelsen hittills praktiserade frivilliglinjen inte innebär garantier för tillräcklig effektivitet. Obligatoriet skulle täta "maskorna" för att nu använda språket i riksdagsmotionen. De smittsamma fallen skulle inte "slippa igenom" så lätt om man får en lagstiftning på området. För vår del måste framhållas, att motionsskrivningen avspeglar en övertro på lagstiftning, även om syftet att skapa effektivare former för denna form av hälsokontroll i och för sig är värt allt erkännande. Säkert är det inte alls fråga om någon s. k. överdriven smittoskräck av gammalt känt märke bakom den här framställningen utan en reell tanke att skapa effektivare skydd mot tbc. Här kommer då problemet om tvång och frihet i bedömningen — denna tvåsidiga bedömning har motionärerna i varje fall helt förbi-gått.

Medicinalstyrelsen, som fått i uppdrag att avge yttrande i frågan till riksdagen, ger en mera nyanserad framställning av skärmbildskampanjerna och deras hittillsvarande organisation. De erfarenheter styrelsen redovisar ger också en bättre utgångspunkt för bedömning av hur frivilligheten hittills fungerat. Tillslutningen vid skärmbildsundersökningarna har på frivillig-

hetens grund varit mycket god. Speciellt gäller detta landsbygden — de större städernas befolkning har visat mindre intresse. Även om huvudmännen i stort sett visat sig angelägna att komma i åtnjutande av skärmbildsundersökning, har intresset bland dem stundom varit svalt. Styrelsen erinrar också om att den allmänna skärmbildningen allt mer blivit ett led i en allmän hälsokontroll, som bör utsträckas till alla delar av landet. Enligt styrelsens mening föreligger dock icke tillräckliga skäl att stadga skyldighet för de enskilda individerna att underkasta sig ifrågavarande undersökning. Däremot anser styrelsen att ett obligatorium kan komma ifråga beträffande huvudmännens skyldighet att kontinuerligt anordna skärmbildsundersökningar. Emellertid torde ett åläggande i lag knappast böra ske endast för denna form av förebyggande vård utan givas en betydligt vidare omfattning. Styrelsen avstyrker det i motionen framställda yrkandet, men framhåller samtidigt att frågan om förbättrad planläggning och organisation av skärmbildsundersökningarna är under övervägande. De förslag, som därvid avses att framläggas, innefattar inget obligatorium av det slag motionärerna ifrågasatt i sina förslag.

Vad man skulle kunna vinna eller förlora på att utbyta vår nuvarande frivilliglinje mot en obligatorisk lagfäst skärmbildskontroll är en nog så intressant fråga i dagens folkhälsodebatt. Härvid får man — som medicinalstyrelsen också nämner — inte glömma skärmbildningens betydelse i vidare bemärkelse. Skärm-

bildsmaterialet har nämligen — utöver tbc-fynden — kunnat utnyttjas för diagnostisering av hjärtfel, yrkessjukdomar av typen silikos m. m. Detta har skett utan merkostnader — och dessa icke tuberkulösa skärmbildsfynd utgör i dagens läge mer än hälften av totalantalet nyupptäckta sjukdomsfall. Men för att återgå till den först ställda frågan — fortsatt frivillighet eller obligatorium — kan det vara skäl för att avvakta medicinalstyrelsens vidare åtgärder. Styrelsen har klart sagt ifrån att en översyn av skärmbildsundersökningarnas organisation är påkallad, även om man för den skull inte är beredd att tillstyrka något obligatorium ifråga om inställelse till skärmbildskontroll.

Sixten Hammarberg

Kontakt med nya grupper

Utvecklingen inom lungsjukvården visar att sanatorierna alltmera tas i anspråk för nya grupper, astmasjuka och andra långtidssjuka. I en specialartikel i detta nummer under rubriken "Asta på en lungklinik" ger docent Olle Hillerdal och doktor Ingemar Sjögren en intressant sammanfattning om proportionerna mellan olika sjukdomsgrupper på lungkliniken vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Artikeln ger en god uppfattning om den medicinska situationen just nu inom lungsjukvården. De lungsjukas riksförbund, som tidigare i huvudsak kommit att syssla med de lungtuberkulösa problem, söker i anslutning till utvecklingen skapa bättre kontakt med de nya grupperna, som nu i ökad omfattning får vård på sanatorierna. De sociala rättigheter gruppen lungsjuka genom aktivt föreningsarbete lyckats skapa bör även tillkomma de nya grupperna. Riksförbundet har därför under månaderna mars-maj planerat en kampanj med möten, föredrag, filmvisning m. m. Som framgår på annan plats — sidorna "Status-aktuellt" — genomför även de tuberkulösa hjälporganisation i Norge en liknande möteskampanj.

Bättre resurser för skärmbildning

Riksdagsman Sigfrid Jonsson uppmärksammar behovet av tillräcklig teknisk service

En nedprutning av anslaget till Medicinalstyrelsens skärmbildscentral innebär risker för en allvarlig försämring av de tekniska resurserna. För att klara alla de problem, som har samband med översyn av röntgenapparaterna, den tekniska utrustningen och skärmbildsbussarna m. m., har styrelsen i stor utsträckning varit hänvisad till att anlita extra arbetskraft. I årets statsverksproposition anser sig emellertid Kungl. Maj:t inte kunna gå med på en förstärkning av personalen, som skulle ge större stabilitet åt organisationen samt garantier för att resultatet av de ur folkhälsosynpunkt så värdefulla undersökningarna inte äventyras. Styrelsen erinrar om att det är av största vikt att tagna bilder erhåller högsta möjliga kvalitet. Dessa folkundersökningar, som utförts sedan år 1947, har främst tillkommit för att upptäcka lungtbc på ett tidigt stadium. Skärmbildsarbetet har effektivt bidragit till den allmänt gynnsamma tbc-situation vi nu har i vårt land. Därutöver har man — utan särskild merkostnad — kunnat diagnostisera andra typer av sjukdomar, hjärtfel, lungcancer, yrkessjukdomar av typen silikos m. m.

Riksdagsman Sigfrid Jonsson, som är ordförande i De lungsjukas riksförbund, understryker i sin motion

Riksdagsman
Sigfrid Jonsson

vid vår riksdagen skärmbildskampanjernas stora betydelse ur folkhälsosynpunkt. Kostnaderna för de anordningar medicinalstyrelsen föreslagit för att säkra ett tekniskt sett fullgott resultat av skärmbildstagningarna är väl motiverade. Därför föreslår Jonsson att riksdagen till den personalorganisation medicinalstyrelsen föreslagit anvisar 14.874 kr ytterligare i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonspriser:

Omslagets sista sida	500:—	Småannonser:	58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida	400:—	1/2-sida	225:—
1/4-sida	125:—	1/8-sida	65:—
			90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

● "Övergödning" och "fettsyror"	6
Astma på lungklinik	8
Boken "Tuberkulos" i ny upplaga	10
Arbetsmarknaden	11
Idés-lavar och sifferprofeter	16
E L D	18
Bildkruss	24

OMSLAGSBILD:

Foto: Magnus Johnson, Linköping

Läkaren och bilreparatören

befinner sig i viss mån i samma situation hävdar *dr Gustaf Myhrman* i en artikel med rubriken "Vem äger diagnosen?" i *Svenska Dagbladet*. Patienten kommer när någonting "är riktigt i olag" — han söker läkaren för att få besked:

Men nu är vår kroppshyddan ändå inte alltid att jämföra med bilen, även om jämförelsen kan vara ändamålsenlig i några pedagogiska sammanhang. Bilföraren kan bli obehagligt berörd om motorn börjar konstra. De obehagen är dock ett intet mot den smärta och dödsångest, som en hjärtpatient kan känna vid en rejäl attack av hjärtkramp. Bilföraren, som kommer till reparationsverkstaden i sin skröpliga bil, är inte i allt att jämföra med en själ, som kommer vandrande i en skröplig kropp. Bilföraren är ett, hans bil något annat. Själ och kropp är där emot ett odelbart helt. Kroppen — det är jag! Man bedrar sig svårigen, om man tror, att kroppens väl och ve skulle kunna avhandlas i en atmosfär av indifferent saklighet.

Det är också i grunden felaktigt att betrakta läkaren som en svalt neutral expert. Det är lika felaktigt som att uppfatta prästen som en opartisk andlig rådgivare eller försvarsadvokaten som en juridisk. Av läkaren och prästen och försvarsadvokaten fordras, att de *tar sig an*. Den som söker läkaren är ofta en människa, som är i nöd och behöver hjälp, inte bara ett expertutlåtande. Läkaren har till uppgift att hjälpa. Hans uppfattning om patienten den diagnos han ställt, är intet självändamål utan endast ett hjälpmedel i hans hand, ett nödvändigt förarbete för hans ingripande. Frågan, huruvida denna diagnos bör meddelas, är i grunden varken en moralisk fråga om sanningsenlighet eller en juridisk om rätt att få veta sin diagnos.

Särskilt stora krav ställs på läkaren, när det gäller livshotande sjukdomar — han måste då väga orden på guldväg och får tänka på att alla hans "underbara tekniska hjälpmedel" inte helt kan skydda honom från diagnostiska misstag. Frågan om de svårt sjuka har rätt att få höra "sanningen", dvs. läkarens diagnos, är i sin traditionella avfattning felaktigt ställd, anser *dr Myhrman*. Det viktigaste i sammanhanget är att upplysningen gagnar den patient som läkaren har till uppgift att hjälpa.

Om sjukdom, lidande och gemenskap

skriver *sanatorieläkaren Victor Steffen* i en artikel i *Svenska Läkartidningen*. Det är en sammanfattning om en lång tids erfarenhet som läkare plus ett aktningsvärt studium av litteratur. Att bekämpa sjukdom verkar sammanbindande mellan olika grupper: präster, jurister, politiker, ja med hela mänskligheten, säger artikelförfattaren.

Jag har utslungat påståendet att livets mening är att leva. Men viktigare än den enskildes liv är släktets bestånd och samlivet med andra människor (krig, dueller, mord, slagsmål är baksidan av detta för-

PRESS | eko

hållande). Om vi skall kunna ha någon glädje av livet erfordras inte endast mat och dryck utan även gemenskap med andra människor. Vi kan knappt finna glädje i tillvaron om vi äro isolerade. Vi finna värtaliga uttryck härför i litteraturen. Kafka har gjort en utmärkt illustration härav i berättelsen om mannen som blev förvandlad till en skalbagge och på så vis utesluten från familj och samhälle. Strindberg är inne på samma tema i enaktaren *Ensam*, där han genomilias av glädje vid åsynen av en så människoliknande varelse som en sälhund. Patienter

Rätten till arbete

Alla ska ha rätt till passande arbete och utbildning, om vi tvingas byta jobb eller när vi själva finner det klokast att byta jobb. Detta gäller äldre — pensionärerna lika väl som kvinnor och män i medelåldern, invalider, felplacerade, partiellt arbetsföra eller helt enkelt otillräckligt utbildade.

Rätten till arbete måste bli en demokratisk rättighet lika självklar som rösträtt och pensionsrätt. Att definitivt avskaffa arbetslösheten, både den dolda och den öppna, att skicka den på museum eller ännu hellre till arbetarrörelsens arkiv måste vara vårt mål och vår uppgift.

NILS KELLGREN

med lungtbc ha fått känna isoleringens obehag. I den glädje vi ha av varandra, i vår förmåga att leva samman, spelar medlidandet en stor roll.

Det lidande jag själv upplevt uppväcker lättare mitt medlidande än det jag ej känner till. Den som lider av tbc. förstår sina kamrater bättre än de friska, och detta förhållande kan skapa vänskapsband av så stort värde att en konvalescent sade sig vara lycklig över att ha haft tbc. så att han fått erfara denna värdefulla gemenskap. Konvalescentföreningar av många slag grunda sig på detta faktum.

Trots ett mångårigt arbete i sjukdomsbekämpande är det ingen trött mans funderingar man får ta del av. *Dr Steffens* artikel är ett uttryck för sann humanism — en hymn till de uppbyggande krafterna och en ödmjuk syn på läkarens betydelsefulla roll.

Disciplinen i våra skolor

har debatterats i åtskilliga tidningsartiklar under de sista månaderna. Mycket tyder på att lärarna har åtskilliga svårigheter med "tuffhet" i olika former, då det gäller dagens ungdom — men hur var det förr? *Socialmedicinsk tidskrift* presenterar i en utförlig artikel — skriven av *dr Jake Björnwall* — hur det var i skolorna förr. Låt oss saxa en bit om vår "stormaktid", dvs. 1600-talet och fortsätta in på "Carols" tidevarv:

Skolungdomens uppförande var under 1600-talet ej det bästa, och under krigstiden i början av 1700-talet blev sederna ännu mer förvildade. Vid gymnasierna synas förhållandena i detta avseende ha varit sämre än vid de övriga skolorna. Pennalismen florerade. Äldre lärjungar förödmjukade och misshandlade de yngre. Stim under lektionerna, trots mot lärarna och vägran att underkasta sig straff hörde till de vanligaste förseelserna. De äldre lärjungarna vistades inte sällan på krogarna och det var inte ovanligt, att de under rusets inflytande ställde till med slagsmål eller grasserade på gatorna under utövande av varjehandad ofog.

1649 års skolordning var ovanligt human för sin tid. Då skriften var avsedd för adliga ynglingar, kanske man inte skall förvåna sig över den humana tonen. Undervisningssättet bör vara mildt och underhållande, och då intet verksammare medel till "undervisningens framgång fin-

Forts. å sid. 21

"Övergödning" och "fettsyror" aktuella frågor i hälsodebatten

Medicinsk margarin och majsolja har framförts som "dämpande" botemedel mot folksjukdomarna fetma, åderförkalkning och högt blodtryck. Boven i dramat har ofta figurerat i spalterna under beteckningen kolesterol — översatt på enklare språk alltför hög halt av s.k. blodfett. På tal om de nyare födoämnen, som skulle minska farorna för fettsjukdomarna, är det av intresse att ta del av några lugnande medicinska expertuttalanden. Professor Gunnar Björk, Serafimerlasarettet Stockholm, säger "att det inte är önskvärt" att friska människor plötsligt ska övergå till vissa "oljor" eller medicinska margariner. Däremot är det i högsta grad påkallat att varna för vanlig övervikt vilket betyder att det i största

allmänhet är bra att knappa in på fetter av olika slag. För sjukhus, ålderdomshem och enskilda personer med hjärtbesvär och andra speciella sjukdomar kan däremot t. ex. det nya margarinet vara värdefullt. Men den som är frisk eller den vars hjärtbesvär beror antingen på övervikt eller för högt blodtryck blir inte botad av att övergå till "fleromättat" fett. Där måste man se till att patienten i förra fallet går ned i vikt, i senare — bland annat genom saltfri kost — får ner sitt höga blodtryck.

◇

För personer med lungtuberkulos har det ju oftast hetat att "kraftig och närande föda" är viktigt för att motverka sjuk-

Till synes lyckligt omedveten om riskerna för övergödning och "blodfett" arbetar husmodern med läckerheter ur en uppslagen kokbok.

NY CHEF för arbetsvården i Stockholm

Seved Eriksson, ny chef för arbetsvården i Stockholm.

Stockholms stads arbetsvårdsbyrå har en tjänstemanna- och arbetsledarstab på cirka 100 personer samt omkring 500 arbetsplatser för partiellt arbetsföra vid drygt 10-talet olika institutioner, varav Barnängen och Vällingby är de största. Vidare har arbetsvården hand om en del omskolnings- och yrkesutbildningsfrågor, utdelning av kiosker, näringshjälp m. m. Hela denna omfattande verksamhet ledes av arbetsvårdschefen och ny man på den posten är Seved Eriksson, som tidigare varit anställd i arbetsmarknadsstyrelsen. Den nye arbetsvårdschefen har en mångsidig erfarenhet av arbetsvårdsfrågor och har bl. a. varit rikskonsulent hos De blindas förening. Det är alltså en man, som haft nära kontakt med de partiellt arbetsföres egna organisationer som nu blir arbetsvårdschef i Stockholms stad.

domen. Hur ställer sig varningarna mot "övergödning" i relation till patienternas kosthållning på våra sanatorier? Nu får man i sammanhanget hålla i minnet att den s.k. gödningskuren delvis hör hemma i den äldre sanatoriedagordningen — den tid då det inte fanns så många effektiva behandlingsmetoder mot lungtuberkulos som i dag. Det är emellertid av intresse att ta del av vad professor Erik Hedvall i Uppsala skriver om dessa frågor i nya upplagan av boken "Tuberkulos." Beträffande sanatoriekuren framhåller han bl. a.: "De lungsjukas mathåll-

Forts. å sid. 21

IDROTT —

god stimulans för handikappade

Lite i skymundan för alla andra utredningar i stat och kommun har en kommitté, kallad "Kommittén Idrott för handikappade och åldringar", pysslat med ökad spänst och fysiska färdigheter för folk som hamnat lite på sidan om de i press, radio och TV omhuldade stora sportevenemangen. I en sammanfattning redovisas nu resultat av konferenser, studiebesök och försöksverksamhet i olika delar av landet. I redogörelsen finner vi bl. a. att en konsulent varit verksam sedan 1957, rest omkring och sökt skapa intresse för dessa frågor. Vid besöken på olika platser har kontakter upprättats med bl. a. de handikappades egna organisationer. Rådgivning, viss ledarutbildning, filmförevisning och praktiska övningar i bl. a. gymnastik och olika boll-

Vidgad bas för anslutning av nya grupper i Norge

Yrkesvalghemmede
 Hjertepasienter
 Astmatikere
 Tuberkulose
 og andre

Tuberkuloses Hjelpeorganisasjon
BLIR MER OMFATTENDE

Kontakter i Eidskog-Vinger-Kongsvinger for at de med hjerte- og sssyker også blir med

Alle yrkesvalghemmede sammen i en organisasjon?

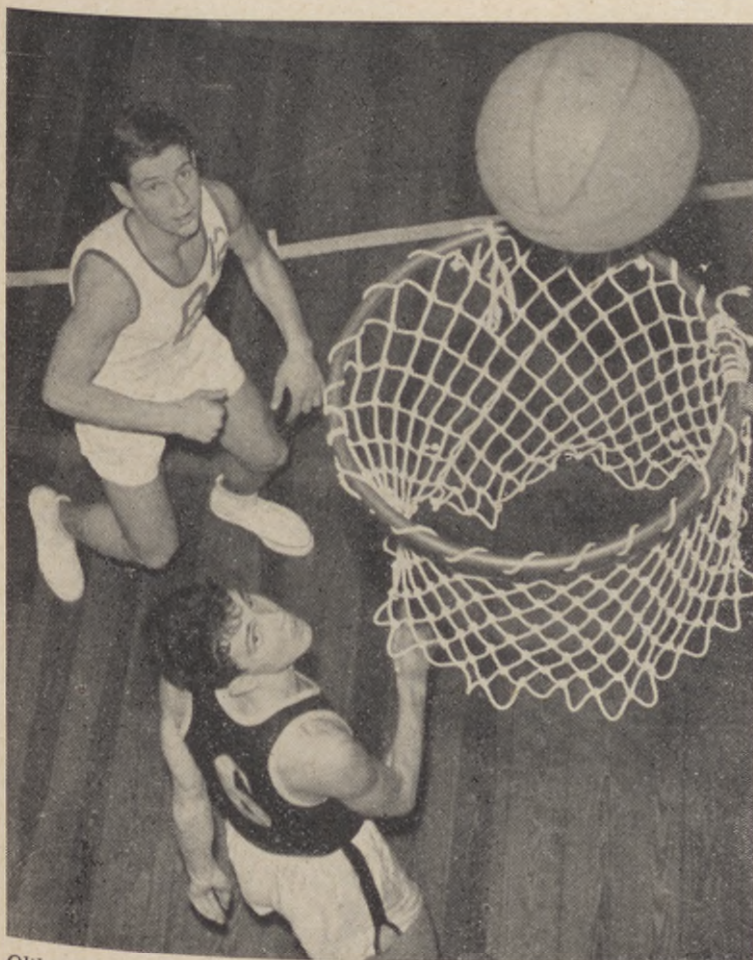
Den nye trygdsløven virker ravn!

— Det er med glede en nå kan konstateres at flere og flere sanatorier for tuberkulose kan legges ned fordi denne sjukdommen er på sterk tilbakegang. De sanatorier som ennå er i drift tar også imot pasienter med andre lungesjukdommer, og i stedet for tuberkulosesanatorier får de og mer kontakt med

THO søker bredere organisasjonsbasis

Stort møte i Kongsvinger på nyåret

møtet i THO trakk i seg alt for jul, og denne løven

Olika bollspel, gymnastik, bågskytte, bordtennis m.m. har ingått i de idrottsövningar, som praktiserats i olika delar av landet.

Motsvarigheten till De lungsjukas riksförbund i Sverige heter i Norge "Tuberkuloses Hjelpeorganisasjon". Norrmännen har under vintermånaderna bedrivit en kraftfull kampanj för att vidga ramen för sin verksamhet. Huvudvikten ligger på att verka för anslutning av andra sjukdomsgrupper, sådana med sjukdomar i andningsorganen, astmapatienter m. fl., men också patienter med olika hjärtsjukdomar. Situationen på de norska sanatorierna är densamma som i Sverige: de tuberkulösa antal minskar och sjukavdelningarna öppnas för andra grupper av långtidssjuka. Av tidningsmeddelanden vi tagit del av är kampanjen upplagd med möten vid vilka den norska landsorganisationen företräder med anföranden om sociala problem, gruppernas samarbetsmöjligheter osv. Läkare medverkar med föredrag om respektive grupper medicinska situation; filmer ingår också i upplysningskampanjen. På en del håll har initiativet hälsats med största tillfredsställelse, särskilt därför att man anser att en samverkan mellan olika grupper motverkar tendensen till alltför stor spridning av organisationsfloran.

spel, har ingått i arbetsplanen. Kommittén kommer att under detta år göra en undersökning om hittills vunna erfarenheter och synpunkter på handikappidrottens organisation.

Tuberkulosens minskning har gjort det möjligt för lungkliniker och sanatorier att ta emot ett betydande antal patienter med akuta och kroniska lungsjukdomar. Även astmapatienter tas om hand i stigande omfattning. Docent Olle Hillerdal och doktor Ingemar Sjögren ger här några synpunkter på astmavården på lungkliniken i Uppsala.

Astma är ju en mycket vanlig sjukdom. I lungläkarens klientel utgör astmapatienterna en betydande grupp. Figuren nedan visar proportionerna mellan några vanliga sjukdomar på mottagningarna på lungkliniken i Uppsala. Under cirka ett halvår sökte för första gången bl. a. 68 patienter med lunginflammation, 45 med astma och 40 med aktiv lungtuberkulos. Astman var alltså bland de nysökande vanligare än den aktiva lungtuberkulosen.

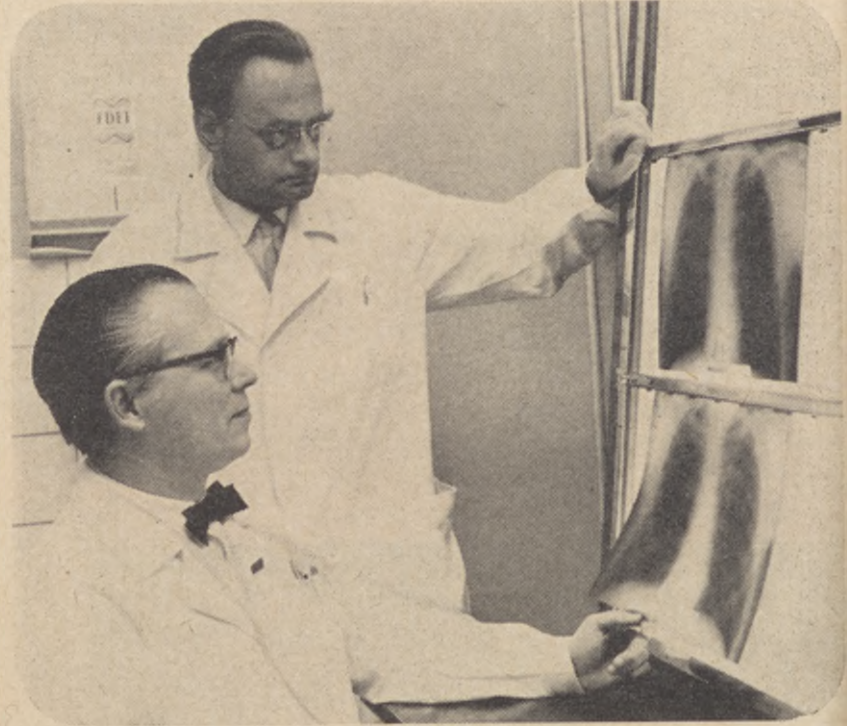
Astman länge försummad

Astmapatienterna har tyvärr under lång tid på lungmottagningarna varit ganska försummade. Detta har berott på att lungläkarens tid och krafter, liksom platserna på sanatorierna, i första hand måst tas i anspråk för tuberkulosvården. Tuberkulosens minskning har emellertid nu kraftigt förbättrat möjligheterna för vård bl. a. av de astmasjuka. På lungkliniken i Uppsala t. ex. var under 1959 antalet utskrivna tuberkulospatienter 257 stycken, medan antalet utskrivna med andra lungsjukdomar var 465 stycken, varav 115 med astma.

Astmapatientens överkänslighet bör utredas

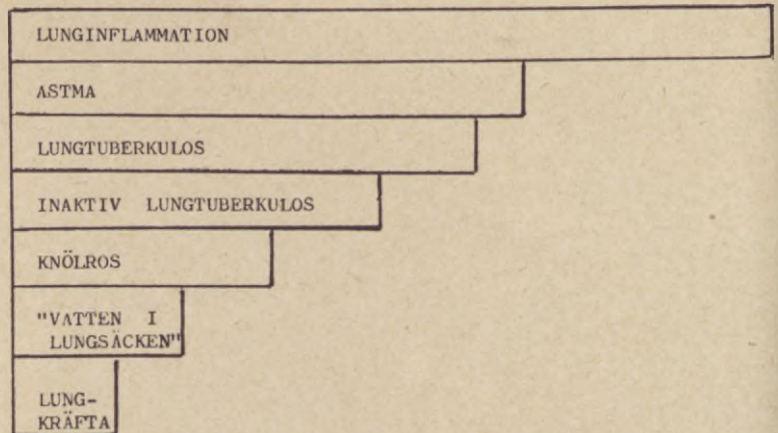
Såväl diagnostiken som behandlingen vid astma är ofta besvärlig och tidsödande. Viktigt är att man försöker fastställa astmans orsaker i det enskilda fallet. Genom en noggrann genomgång av patientens sjukhistoria får man ofta viktiga ledtrådar. Genom den s. k. hudtestningen har man goda möjligheter att

ASTMA på en lungklinik

Doktor Ingemar Sjögren (stående) och docent Olle Hillerdal granskar röntgenplåtar.

Vanliga sjukdomar på lungkliniken

Figuren visar proportionerna mellan några vanliga lungsjukdomar vid lungkliniken i Uppsala. Bland "nysökande" var astman vanligare än aktiv lungtbc.

fastställa en eventuell överkänslighet hos patienten gentemot olika ämnen. Man gör vidare s. k. provokationsförsök, varvid man låter patienten andas in utspädda lösningar av de ämnen han kan antas vara överkänslig för. Han reagerar då eventuellt med ett lindrigt astmaanfall. Sedan en eventuell överkänslighet har fastställts kan behandlingen bl. a. gå ut på en s. k. hyposensibilisering, dvs. man försöker minska patientens överkänslighet genom insprutningar av till en början starkt utspädda, senare allt mera koncentrerade lösningar av det astmaframkallande ämnet.

Infektionernas roll vid astma

Många astmapatienter vet av egen bitter erfarenhet, att infektioner, ofta kanske en vanlig "förkylning", kan framkalla eller förvärra en astma. En viktig del av utredningen vid astma är därför uppspårandet och sanerandet av eventuella infektiösa härdar hos patienten. Lungröntgenundersökningar av enklare och mera invecklade slag, röntgenundersökning av näsans bihålor, sakkunnig undersökning av näsa, svalg, tänder, blodprover av diverse slag, undersökning av upphostningsprover, gallröntgenundersökning m. m. ingår därför oftast i diagnosen. Undersökning av patientens luftrör med s. k. bronkoskopi är ofta önskvärd, eftersom man därvid dels kan uppspåra eventuella hinder för luftpassagen, dels har möjlighet att ta prover från slemmet i luftrören, som bl. a. i en del fall kan användas för vaccinberedning. Om infektionshärdar upptäcks, kan behandling med olika kemoterapeutiska läkemedel ges, och i en del fall kan operativ behandling rekommenderas.

Många andra faktorer, t. ex. psykiska och hormonella, finns att ta hänsyn till i astmavården. Läkaren måste vidare ta ställning till eventuella komplicerande omständigheter, t. ex. lungemfysem, lungtuberkulos, påverkan på hjärtat m. m.

Kontinuitet och trygghet i behandlingen

Under vården på sjukhuset bör varje astmapatient ägnas tillräckligt lång tid för lämplig utredning och behandling. Utskrivning bör inte ske på grund av platsbrist, utan först då den medicinska utredningen är slutförd. Den läkare, som i

"PROVOKATIONSFÖRSÖK"

"Provokationsförsök" på en astmapatient. Patienten får andas in en kraftigt utspädd lösning av det ämne, som man misstänker vara orsak till hans astma.

huvudsak svarar för patientens vård och som därigenom kommer i intim kontakt med och får en noggrann kännedom om patienten och hans problem, bör om möjligt, eventuellt i samråd med inremitterande läkaren, svara för patientens vidare behandling efter utskrivningen. Vid återbesöken bör man bereda patienten erforderlig tid att i lugn och ro diskutera igenom sina problem med doktorn. Patienten bör vidare känna till, att han vid vilken tid som helst på dygnet vid besvärande astma kan tas emot på sjukhuset för öppen eller sluten vård.

Universalmedel finns inte

Något universalmedel som lämpar sig för alla astmapatienter existerar inte. Varje astmapatient utgör vad

behandlingen beträffar ett individuellt problem. Hyposensibilisering, behandling med luftrörsutvidgande och slemlösnande läkemedel, inlärande av riktig andningsteknik, i en del fall behandling med binjurebarkhormonpreparat, är några av de viktigaste åtgärderna i astmavården.

Behandling med binjurebarkhormonpreparat (corticosteroider) ger i en del fall av astma goda resultat, men är tyvärr inte utan sina risker. En långvarig corticosteroidbehandling kan t. ex. i enstaka fall aktivera en som läkt betraktad tuberkulos hos patienten, framkalla magsår, föranleda urkalkning av skelettet m. m. Innan man påbörjar en corticosteroidbehandling bör man därför noga väga för- och nackdelar mot varandra.

Den första upplagan av Professor Hedvalls bok "Föreläsningar i tuberkulos" utkom år 1948, den andra under namnet "Tuberkulos" år 1955, och den tredje "Tuberkulos" ha vi redan år 1959. Under drygt ett decennium ha sålunda tre upplagor kommit till, vilket torde bero på den enorma utvecklingen under denna tid inom tuberkulosens område. Professor Hedvall, som genom sin intensiva forskning och genom sina internationella kontakter är väl förtrogen med aktuella spörsmål, har därför redan nu ansett tiden mogen, för en ny upplaga.

Boken är liksom förut skriven på svenska och är närmast avsedd för den skandinaviska läsekretsen. I första avsnittet framlägges historiken. Här får man en intressant skildring av tuberkulosens utveckling och man frapperas av den långa mödosamma väg, som forskningen haft att tillryggalägga, innan man kommit fram till den nutida — för oss så många gånger självklara uppfattningen. Här beskrives såväl tuberkulosen hos människan som hos djuren, och det är av största intresse att se, vilken stor roll kreaturstuberkulosen tidigare har spelat. Så följa kapitlen om tuberkelbacillerna och dess påvisande, om tuberkulin och tuberkulindiagnostik samt om allergi och immunitet. Här lämnar författaren en noggrann redogörelse för de olika metoderna och framlägger dessutom den teoretiska bakgrunden för vår kännedom om tuberkulosens uppkomst.

I nästa kapitel om mortalitet och morbiditet skildrar författaren tuberkulosens snabba tillbakagång, framför allt som dödlig sjukdom. I fråga om tuberkulossjuka så utvisar emellertid den senaste rapporten från år 1958 att här i landet fortfarande finnes ca 61.500 personer, som lida av aktiv tuberkulos. Man förstår av denna siffra att vi i fortsättningen måste arbeta med lika effektiva åtgärder som tidigare för att förebygga och bekämpa tuberkulosen. Författaren varnar för överdriven optimism ifråga om att helt utrota sjukdomen. Den har visserligen förlorat sin karaktär som "folksjukdom". Men den har nu blivit en kronisk sjukdom, som fallet är med t. ex. reumatiska sjukdomarna.

Det följande kapitlet om smittokällor är helt nytt. Av intresse här

Professor Erik Hedvall, Uppsala.

är bl. a. avsnittet om tuberkulös smitta från djur till människa, och författaren framhåller, att en sådan smitta går parallellt med förekomsten av kreaturstuberkulos. Beträffande smittovägarna så behandlas de båda infektionsmöjligheterna, antingen genom droppinfektion enligt

viss grad modifierats, bl. a. genom Malmros-Hedvalls uppmärksammade undersökning.

I det stora kapitlet tuberkulosens klinik framlägges en fullständig och ingående redogörelse. Först omtalas de primära manifestationerna — knölros, primäraffekt och hiluskörteltuberkulos. Därefter beskrives miliartuberkulosen. Ifråga om pleuriterna diskuteras den nutida uppfattningen om deras upphov. Sedan behandlas själva tuberkulosen ur olika kliniska synpunkter. Författaren börjar med den incipienta lungtuberkulosen och fortsätter sedan med redogörelsen för de övervägande exsudativa och fibrösa formerna. Ett viktigt avsnitt, utgör lungtuberkulosens diagnostik och differentialdiagnos. Detta är av stort värde särskilt som man numera såväl i lungkliniken som å centraldispensären lägger stor vikt vid att diagnostisera och behandla såväl lungtuberkulos som övriga lungsjukdomar. Beträffande den kemoantibiotiska terapin lämnar författaren en redogörelse för de olika medlen. Förutom de vanliga antibiotika, såsom streptomycin, PAS och INH

Boken "Tuberkulos" i ny upplaga

anmäles här av docent I. Bluhm

Flügge eller damminfektion enligt Bruno Lange. Nyare rön utvisa enligt författaren, att dessa båda smittosätt som regel äro samtidigt förekommande. I kapitlet om ingångsportar för tuberkelbacillerna talar författaren om infektion i lungor, tarmar och tonsiller. Att lokalisationen är olika anses bero på om man blivit smittad med humana el-

medicinskt

ler bovina baciller. Vid human infektion angripes som regel lungorna och vid bovin tarmar och tonsiller. Efteråt redogöres för tuberkelbacillernas fortsatta spridning i människokroppen och om uppkomsten av tuberkulösa vävnadsförändringar. Det framkommer härvid, att Rankes stadielinde i stort sett fortfarande är gällande. Den har dock till

omnämner författaren även några relativt nya, såsom cykloserin och kanamycin. Man får bl. a. veta, huru dessa medel skola kombineras, om deras biverkningar samt om resistensförhållanden. I fråga om de olika operationsmetoderna så belyses de nu så vanliga segmentresektionerna mera ingående. Eftervårdens betydelse vid tuberkulos diskuteras. Detta är av stor vikt med tanke på att de nu så vanliga kroniska fallen genom omskolning etc. måste inplaceras i samhället. Här efter kommer en redogörelse för tuberkulosens manifestation i olika organ i organismen. I det särskilda kapitlet om graviditet och tuberkulos framhålles att graviditeten som regel ej påverkar den tuberkulösa processen. Abort på medicinska indikationer bör som författaren särskilt påpekar mycket sällan ifrågakomma.

Författaren övergår sedan att redogöra för dispensärorganisationen

Att stå upp och hålla tal

En liten men naggande god bok om talekonst har ramlat ned på vårt av olika skrifter hårt tyngda redaktionsbord. Boken heter "Mål i mun" och vänder sig särskilt till ungdom och nybörjare. Vi har bläddrat i boken och funnit den vara en god och ganska lättmält pedagogisk lärokaka att mumsa på för blivande talare och debattörer. Även äldre människor med förenings- och mötesvana kan ha gott av att läsa vidare i texten och arbeta bort olater och brister i offentligt framförande. Helst bör väl den här läxan gås igenom i en studiecirkel, men boken är, som sagt, värd begrundan enskilt av både yngre och äldre. Författarna heter Viktor Johansson och Erik Saverman, förlaget Wilhelmssons Bokförlag, Stockholm.

och dispensärbetet. Här finna vi en noggrann och allsidig skildring av verksamheten. Centraldispensären har en diagnostisk, registrerande, profylaktisk och terapeutisk uppgift. Denna kännedom är i dag av stor vikt, och det har också visat sig att den praktiska verksamheten å dispensären- och särskilt å de fristående — har för varje år fått en mera omfattande och framskjuten position. En betydelsefull förebyggande åtgärd mot tuberkulosen utgör Calmettevaccinationen, som författaren anser skall bedrivas lika intensivt som tidigare.

Man kan som helhet säga att den nya upplagan är väl disponerad och att författaren till fullo lyckats med att på ett överskådligt sätt få fram allt betydelsefullt om aktuella tuberkulosproblem. I varje kapitel har författaren som regel behandlat det väsentliga och särskilt framhållet sådana avsnitt som ur praktisk synpunkt äro värdefulla. Boken är synnerligen lättläst och i det stora hela populärt skriven. Den är avsedd att i första hand vara till hjälp för medicine kandidater, som härigenom få möjlighet att mera sammanhängande studera detta viktiga område inom invärtes medicinen. Boken kan även vara av värde för många andra, som önska skaffa sig en inblick i olika spörsmål i fråga om tuberkulos.

I. Bluhm

Erik Hedvall: *Tuberkulos*.
193 s. P. A. Norstedt & Söner,
Stockholm 1959. Pris: kr 14:—.

ARBETSMARKNADEN

Siffror föreligger nu från landets arbetsvårdsexpeditioner om arbetsvården under år 1959. Uppgifterna bygger på länsarbetsnämndernas årsrapporter, som sammanställts av arbetsmarknadsstyrelsen. Antalet nyinskrivna arbetssökande utgjorde 26.578 — motsvarande siffra för år 1958 var 24.873. Antalet arbetsplaceringar under 1959 utgjorde 8.459 — en ökning jämfört med 1958, då motsvarande siffra var 7.808. En sammanslagning av hela antalet placeringar i och utom län — skyddad sysselsättning samt arkivarbeten m. m. — ger en total placeringssiffra på drygt 11.000. Jämförelsesiffran för 1958 är här 9.630.

Arbetsmarknaden för de handikappade följer i stort sett det allmänna konjunkturen och de allmänna förutsättningarna för sysselsättning, men vissa tendenser accentueras särskilt för dessa grupper då en åtstramning sker. Erfarenheterna visar dock bl. a. att handikappade, som fått en god yrkesutbildning, har lättare att hävda sig i arbetslivet även då konjunkturen går nedåt.

Gruppen rörelsehindrade visar den största ökningen, 8.863 arbetssökande 1959 (7.906 år 1958), hörselskadade 364 (347 år 1958), syndefekta 858 (843 år 1958). De lungtuberkulösa utgjorde 2.068 arbetssökande (2.276 år 1958) — gruppen lungtuberkulösa visar — jämfört med de föregående grupperna — en kraftig minskning. Det bör emellertid märkas, att den s. k. arbetsvårdsstatistiken icke ger en fullständig bild av den offentliga arbetsförmedlingens åtgärder för de partiellt arbetshindrade. Ett betydande antal arbetshindrade anvisas arbete genom de allmänna förmedlingsavdelningarna utan att arbetsvården är inkopplad. Detta antal kan uppskattas till 3.000 å 4.000 per år.

Arbetsmöjligheterna kan i korthet specificeras i följande punkter:

1. Sysselsättning i öppna marknaden
2. Sysselsättning i skyddad verksamhet i anläggningar
3. Näringshjälp, egen rörelse och hemarbete.

Grupp 1 har förutsättningar att efter lämpliga arbetsvårdsåtgärder, arbetsträning, arbetsprovning, yrkesutbildning osv.

gå till förvärvsarbete på öppna arbetsmarknaden. Antalet personer i yrkesutbildning under 1959 var 3.048 mot 2.068 år 1958 — en ökning med över 900. Det är det ljusaste inslaget i dagens arbetsvårdsbild. Grupperna 2 och 3 avser de svårplacerade, skyddade fall och hemarbetare, som inte gärna kan konkurrera på öppna marknaden. Underskottet på skyddade platser, liksom otillräckliga resurser för arbetsträning, är stort även om man "punktvis" kan tala om reella förbättringar genom de tränings- och skyddade verkstäder, som tillkommit på en del platser i landet. Tillgången på platser i arbetsträning och skyddad verksamhet har om man räknar med ca 700 hemarbetare utgjort omkring 3.000 under år 1959 — men det verkliga behovet av sådana platser uppskattas till drygt 15.000.

Det största problemet för dagen synes enligt denna kortfattade sammanställning av siffror och uppgifter vara att finna sysselsättningsmöjligheter för de svårast arbetshindrade. Arbetsmarknadsorganen söker stimulera kommuner, städer och landsting att få till stånd verkstäder och andra sysselsättningsmöjligheter i ökad omfattning. Försök har gjorts bl. a. även med s. k. "utearbeten", skogs- och parkarbete m. m., och man räknar med att dessa skall öka i omfattning, då snön gått bort och väderleken blir gynnsammare. Arkivarbeten har också prövats i ökad omfattning. För att effektivisera arbetet har tillsatts 4 regionschefer — landet har indelats i 4 områden — vilka har att svara för arbetsvårdens effektivisering inom respektive områden. Ett betydelsefullt arbete är härvid att få fram lämpliga arbetsobjekt — arbeten som lämpa sig för handikappade — särskilt i bygder, där näringslivet är ensidigt och de s. k. tunga industrierna dominera. Ett markant inslag i arbetsmarknadsbildningen nu är sysselsättningssvårigheterna för folk i medelåldern, "överåriga" i 40—50-årsåldern, skogs- och sågverksarbetare, lantarbetare m. fl. Kvinnor i 40-årsåldern har även svårt att få sysselsättning. Om man härtill räknar med att åtskilliga företag på grund av strukturförändringar inom näringslivet kommer att friställa en del arbetskraft — och då särskild äldre — ter sig behovet av en snabbare utbyggnad av arbetsvården som en allt mer angelägen fråga.

Handikappade på gruppträff i Jämtlands län

Bättre kontakter mellan olika grupper av handikappade är mottot för Rikskommittén för partiellt arbetsföra. För den som inte hört talas om Rikskommittén kan i korthet nämnas, att den är ett samarbetsorgan för de fem riksorganisationerna De blindas förening, Sv. dövas riksförbund, Hörselfrämjandets riksförbund, De vanföras riksförbund och De lungsjukas riksförbund.

Vi satt och tittade i riksdagstryck, cirkulär och annat som hopas på ett arbetsbord. Utanför vårt huvudstadsmässiga fönster flög flingorna förbi, oroväckande fort — åtskilliga sekundmeter på temperaturspråk — och även om man inte kan säga, att "kölden knäppte i knutarna" i Stockholm var det alldeles tydligt att det skulle bli ganska kallt. Vad hade då väderleksfunderingarna för betydelse i sammanhanget? Jo, bland papperen på bordet låg ett cirkulär, ett kursprogram för en veckoslutskurs i Jämtlands län.

Samarbetskommittén för partiellt arbetsföra hade utfärdat detta nya dokument — det handlade alltså om en gruppträff och ett nog så inbjudande program... men temperaturen? Hade arrangörerna räknat med de klimatiska svårigheterna? Kartan på bordet såg rätt ödslig ut med sina avstånd... där har vi Östersund... längre bort Hålland, kursplatsen, mil efter mil. Och där ute sjönk temperaturen på ett för en numera naturaliserad stockholmare ganska oroväckande sätt.

Att Jämtland är omtyckt av turister är välbekant. Utsikterna och upplevelserna blir många i det jämtländska landskapet. En sån här tavla vill nog de flesta uppleva i fjällvärlden.

Karta över Jämtland. Av de norrländska landskapen är det bara Lappland, som har större ytvidd.

"Vi hoppas att varje organisation finner tillfället lämpligt att sända några av sina intresserade..."

Ett kursprogram har sin speciella stil, manar och vädjar, medlemmarna får inte försumma tillfället — Men, det finns ju gränser också för kärleken till grupparbete. Gemenskapssträvanden och sociala frågor kan bli en smula vemodiga — om kylan biter i skinnet. Våren ter sig som en hägring, långt bortom muffiga vinterdoningar, pjäxor och raggsockor. Då kan det vara skönare med veckoslut i hemmavran, bättre än en vädjande röst via cirkulär, om "gruppkontakt"; en gemenskap av högst tvivelaktig löfteskarakter på miltals avstånd från stugutrevnaden.

Ovan trädgräns och gruppgräns...

Med kursprogrammets maning i hjärtat och många papper med siffror i portföljen for vi till kursen i Jämtland. Redan på tåget, då vår trygge kursledare John Gärdin gick omkring och räknade in sina kursdeltagare, blev det tillfälle att grundligt revidera begreppen om avstånd och köldgrader. Det vill med andra ord säga, att våra gruppkamrater i dessa trakter tycktes inte ta någon större notis om milstolpar och temperaturfall, då de — för att tala med Martin Ljung — "är ute och rör på sej". Trevliga och välvilliga tjänstemän på SJ hjälpte till att skapa stämning genom att i

all hast ordna "en egen kupé", där vi kunde sätta igång med våra kursförhandlingar, innan vi kom fram till bestämmelseorten — Hedmans hotell i Hålland, som ligger en god bit på vägen upp mot fjällandskapets naturupplevelser. På vägen mot snögräns och trädgräns hade vi ett par timmar på oss att lära känna varandra. Våra grupper från olika organisationer för handikappade blev under resan en stor och gemytlig gemenskap.

Möte med talpedagog — förs jag yttra mig?

Om själva kursprogrammet bör sägas att det i den praktiska tillämpningen slog till exakt 100 procent! Överord, säger kanske den skeptiske läsaren, som själv bevistat massor av kurser, mer och mindre givande, men ingen s. k. "hundraprocentig". Jo, säger vi, som var med i Jämtland. Hemligheten med den hundraprocentiga aktiviteten låg bl. a. i att kursledningen hade räknat ut att varje deltagare skulle medverka med minst 1 st. debattinlägg eller anförande under de två kursdagarna. Så skedde också. Det talades om arbetsvård, invalidbilar, statsbidrag, tekniska hjälpmedel och all den rekvisita, som tillhör dagens handikappades vardagsproblem, men där insmög sig också många personliga glimtar ur olika livsöden, ofta berättade med en nypa självironisk humor som både värmdes och stärkte, gav lyssnaren visshet om att ur ett ofta oblikt ödes vedervärdigheter växer ändå fram starka människor. Ordet *personlighet* används ofta ända till uttunning. Tillämpat på den här kursen behövde det upprepas varje gång en kursdeltagare i ett femminutersanförande delgav oss sina synpunkter. Trollkarlen bakom det "jämtländska undret" var talpedagogen Erik Saverman. Han kunde lära ut konsten att "yttra sig" från talarstol — närmare bestämt att ha "ståndpunkter". Den mannen är förvisso en bra hantverkare, som reser omkring och gör nya stämband i offentlighetens breda bröst.

*

När man i efterhand sitter och tittar på kursprogrammet — då några långa vinterveckor är gångna — och börjar ana varmare tider, går tanken tillbaka till de tappra 33. De som mitt i kylan och vintermörkret

skapade en gruppgemenskap, över alla gränser. Förvisso är dessa vecokoslutskurser en bra idé att stärka kontakterna mellan olika organisationer av handikappade. Vi tror, att det finns goda förutsättningar också i andra delar av landet att samla

grupperna på liknande sätt. Avsaknad av snögräns, trädgräns och fjällvärldens naturscenerier bör inte avskräcka från liknande initiativ — man bygger på de egna tillgångarna. Och de brukar räcka en bra bit, om viljan är god!

Kursfolk i närbild

Rådslag vid kursledarbordet. Fr. v. Carl Bergwall, ordförande för samarbetskommittén i Jämtland, styrelsens sekreterare, kursledare John Gärden och talpedagog Erik Saverman.

Medlem från de blindas förening berättar om en resa och hur han klarade av den.

Under de två dagar kursen pågick fick Status medarbetare lära sig åtskilligt om de handikappades vardagsliv. Kursdeltagarna utarbetade egna debattinlägg, av vilka man fick många tips på hur olika problem ter sig betydligt annorlunda än vi s. k. "vanliga människor" uppfattar dem. Helhetsintrycket blir att vårt samhälle saknar den rätta inlevelsen i gruppernas speciella förhållanden.

Resenären Lars Norrman

Det är inte tu tal om annat än att Lars Norrman är en av våra populäraste konstnärer just nu. Anledningen därtill är inte svår att finna. För det första erbjuder han inte några kontaktsvårigheter, han är inte det minsta svår att förstå. Lars Norrman är en realist av klaraste vatten. Han har ett personligt intresse för motivet; med sitt måleri vill han först och främst berätta vad som sker i motivet. Och han berättar helst om intressanta miljöer i främmande länder — där har vi en annan anledning till hans popularitet. Lars Norrman är vidare en mycket dekorativ konstnär; det passar alldeles utmärkt att välja honom när man vill ha en "färgklick" på väggen. Sist, men inte minst — det är inte förenat med några enorma kostnader att köpa ett konstverk av Lars Norrman, då han mycket ofta producerar sig i egenskap av grafiker.

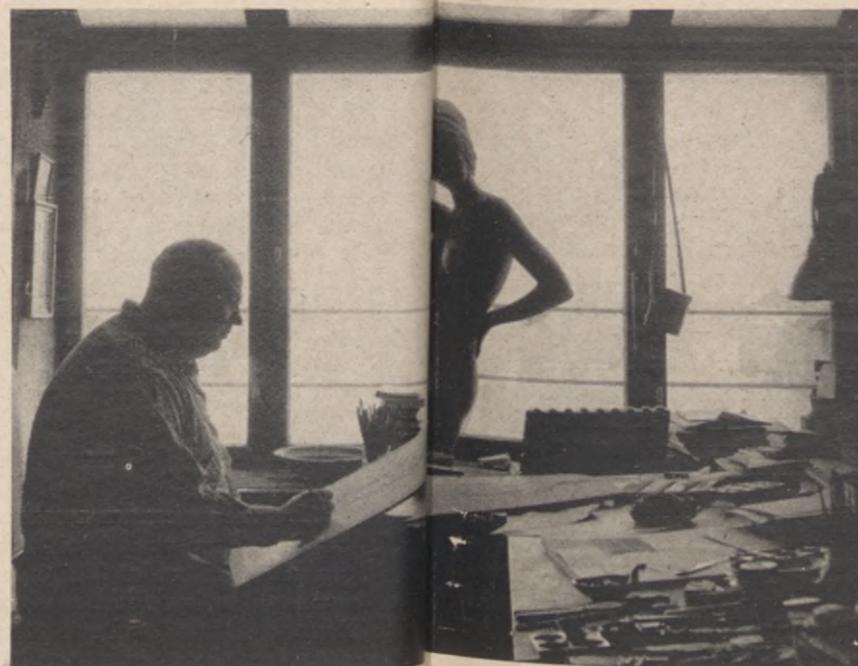
Lars Norrman är född 1915 i Hälsingborg. Hans far var sjökaptan, så reslusten, dragningen till främmande länder hade han redan i blodet. Det är få konstnärer som är lika vittberesta som Lars Norrman.

"En realistisk konstnär har det inte lätt när han i dagens Sverige ska söka sina motiv", menar Norrman. "Har han ett måleri där tyngdpunkten ligger i den påtagliga formen är det ytterst besvärligt för honom att finna nya och varierande former. Lika svårt är det med miljöerna, allting har ju blivit så standardiserat, det ena föremålet är det andra likt. Experimentlusten har därigenom avtrubbats vilket man får ett påtagligt bevis för

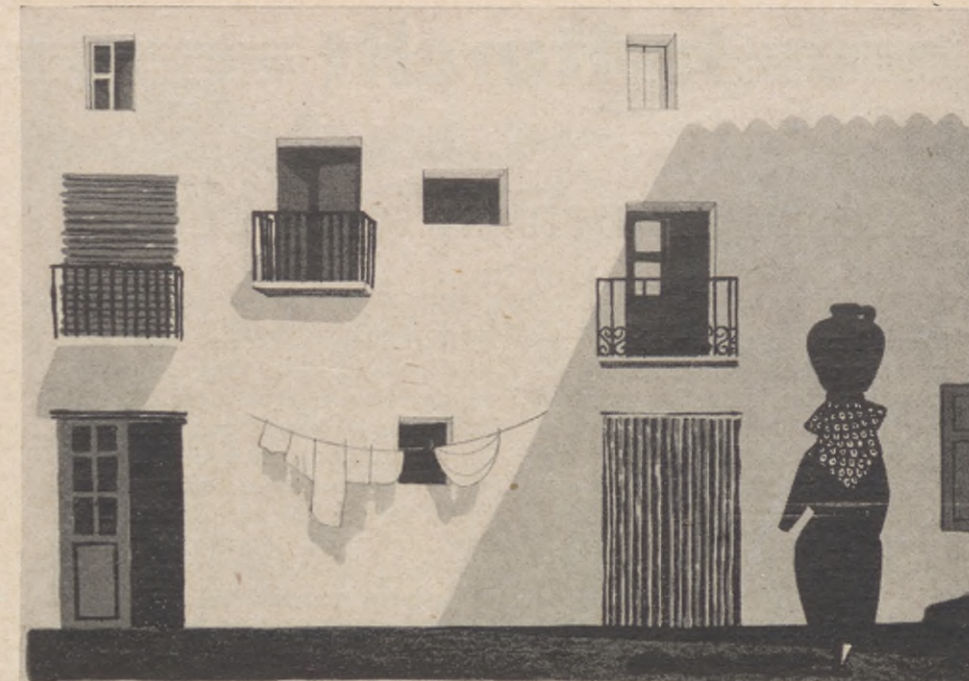
Forts. å sid. 20

Lars Norrman: Vardag vid Ijsselmeer, litografi

Lars Norrman i ateljén

Lars Norrman: Vattenbärerska i spansk by, litografi

Text: Nils-Eric Björsson

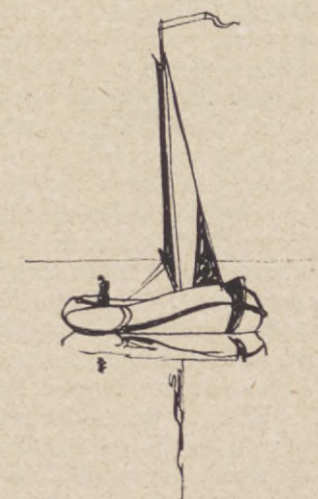
Illustrationer med tillstånd
av FIB:s Konstklubb

Lars Norrman: Portugisiska fiskarkvinnor, litografi i svart, vitt, gråblått, gult och brunrött, 52x20,5 cm

Lars Norrman: Fiskarna i Jávea, litografi

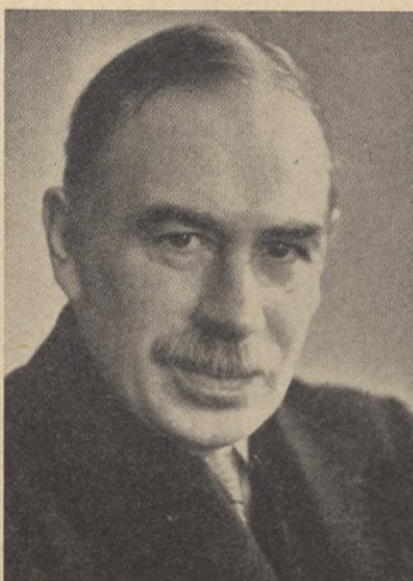

Idéslavar och sifferprofeter

Idéerna kan omskapa verkligheten omkring oss, men de kan bli besvärliga om man håller fast vid dem alltför envist. Den engelske nationalekonomen J. M. Keynes har sagt att "vi styrs av idéer och knappast av någonting annat." En tänkare i siffror av senare datum, J. K. Galbraith, vitsordar satsens riktighet, men konstaterar att "idéernas heravälde är bara mäktigt i en värld som inte förändras". Förändringen i vår materiella tillvaro utsätter tankesystemen för hårda påfrestningar... då är det svårt att gå omkring med tankar som tillhör en äldre tid. Nya profeter dyker upp och river och sliter i den ålderdomliga tankeväven.

Dessa besvärligheter har många av våra vördade nationalekonomiska fäder fått uppleva. De ha haft sin glanstid, men så kommer nya män, som börja tänka om... och sedan blir det krent med husfriden i den ekonomiska lärobyggnaden. En av våra stora ekonomer, Adam Smith, som verkade på 1700-talet hade förmånen att få pyssla ganska fritt och självständigt med sina spekulationer om "marknadens lagar", prisbildningen och de ekonomiska faktorernas samspel, som han på sin tid var tämligen ensam om att fundera på. Själva motorn i Smiths tankesystem var "egennyttan", kraften, som sporrade affärsmän och företagare till ständiga ansträngningar och produktionen steg — det kunde ju var och en se — och regulatorn i systemet var "konkurrensen", den höll balansen i det ekonomiska urverket. Det är i korthet huvudtankarna i hans prisbildningsmekanism. Det rådde harmoni i Adam Smiths ekonomiska värld, monopol, statsingripanden och ekonomiska kriser störde inte nämnvärt på hans tid — det rådde verkligen en ganska ostörd konkurrens i en värld, där varje "enskild medverkande strävade efter sin egen nytta i en väldig social fribrottning."

Efterföljarna fick det svettigare. Företagen blev större och började diktera sina egna lagar. Ett hotfullt moln på den ekonomiska himlen var befolkningsfrågan. En av de stora siffermakarna efter Adam Smith hette Thomas Robert Malthus, en mera pessimistiskt lagd man, som upptäckte "att det fanns en naturlig tendens hos folkmängden att växa hastigare än alla tänkbara försörjningsmedel". Det var ett

J. M. Keynes

trist och magert framtidsperspektiv för alla framstegsvännerna på rulltrappan mot de ekonomiska alptopparna. Malthus fick mycket ovett för sina spådomar i fattigdom; smådeskriivarna liknade honom med Satan, som ständigt idisslade om hur människorna "mångfaldigades", till orubblig skillnad från den jord som skulle föda dem — människorna ynglade i en ständigt stegrad kurva, hur skulle alla dessa munnar mätas?

Malthus skräckinjagande sifferkurvor med befolkningsöverskott reviderades av en ny tänkare. Mannen som kom tillbaka med den

ekonomiska harmonin var John Stuart Mill. Han hyste stark tro till människans förmåga att behärska sitt öde med förnuftets hjälp — de arbetande klasserna skulle komma att upptäcka det malthusianska spöket och villigt begränsa sitt antal. Mill hade en helt motsatt syn på de "ekonomiska lagarna". Jag tjuvas inte av livsideal, som uppställas av dem som anser att "människornas normala tillstånd är en kamp för att komma framåt, att trampas, knuffas och armbågas", skrev han. I Mills filosofi skymtar en tro att människan så småningom skulle bli bättre genom uppfostran. Men till dess var nog bäst att låta den mänskliga energin löpa linan ut i kampen för rikedom. Det var bättre än att "rosta och stagnera. Medan sinnena är råa, behöver de råa stimulanser och bör få dem."

I den bok vi här anmäler får man mitt i sifferpyramiderna och de ekonomiska systemens trassliga väv levande bilder av idébyggarna själva — och många fakta om hur de olika skolorna avlöstes och upplöstes allt efter utvecklingens gång. Det är i sanning en styft gjord bok. Sakligheten förlorar inte på att författaren anstränger sig att vara mänsklig och kryddar med intima inblickar i siffermännens vardag och små egenheter. De bli inte sämre av det, men en mindre skicklig författare skulle i sådana sammanhang lätt bli en s. k. pratmakare. Något påståen- de i den vägen vill man absolut inte göra här — inte ens då vi får träffa "Lydia", sköterskan, som följde den store J. M. Keynes, på resorna till ekonomiska konferenser. Hon hade efter det att den världsberömda ekonomen drabbats av en hjärtattack fått begränsade fullmakter att ingripa, då arbetsbördan blev för svår. Om de ekonomiska överläggningarna drog ut för länge på tiden kunde "Lydia" helt maktfullkomlig öppna dörren och säga: "Tiden är ute, mina herrar!" Och affärsdiskussionerna upphörde.

S. H.

Robert L. Heilbroner: Utopister och samhällsodanare, stora ekonomiska tänkares liv och idéer. Natur och Kultur, pris 21:50.

LYRISKA KRUMELURER

KONTORSBUDET

Han är sjutton bast och får ofta höra det att han knappt ids att på benen röra.

De som säger detta skulle se på kvällen när han bjuder upp på stadens fröjdarställen.

BANDYFANTASTEN

Om vi hade haft en bättre center och högerback och fått litet starkare stöd från våran hejarklack och andra laget ej hade haft en sådan tur på sin lott att göra tre sylar i början så vet man ej hur det gått.

KONFLIKT

"Nu vill jag inte längre alls vara gift med dej för du är dum och håfull och slår så ofta mej."

Hon räcker så ut tungan åt honom där han står — för hon är grannens flicka och han är åtta år.

NILS-ERIC BJÖRSSON

Teckning: Gunnar Persson

Det är alltid trevligt när det kommer ut gäster till stugan och jag lockar ofta folk till hemmets dörr och beskriver hur de skall gå för att hitta till Brunkebergsåsen 42 i Norrviken.

Ungefär som när skotten bjöd släktens rika farbror på födelsedagskalas:

— Och sen stöter farbror opp ytterdörren med axeln och går in på tvären och tar sig oppför två trappor och vänder sig försiktigt och trycker på knappen till ringklockan med armbågen och håller armen tryckt mot sidan:

— Va i Hell ska ja trycka me armbågen för? Och hålla armen?

— Well, farbror har händerna fulla me paket å whiskyn under armen.

Vi har ju gudskelov ingen ringklocka men man kan sätta ner grejorna på trappen innan man knackar.

Vänner gör ofta så.

Jag minns en påskdag för många år sen. Släkten hade samlats och vännerna hade kommit ut för att titta till oss. Vi drack kaffe och pra-

ELD: STUGBEKYMMER

tade och hade det trevligt. Alla skulle hem till middagen, men det var en tidig påsk det året och vid 1-tiden började snöstormen, luften blev ett rykande kaos av snö, drivorna steg och klockan fyra meddelade sonen förtjust att tågen gick inte.

Jag är inte någon ogästvänlig person men vi hade en kalvstek avsedd för fem personer och i det snart igensnöade huset befann sig barn, barnbarn, sonhustrur och vänner till ett antal av nitton.

Det fanns i alla fall några burkar i källaren och quinnorna satte med gott humör i gång med att laga mat. Skafferiet länsades, en kappe potatis sattes på plattan och alla hjälptes åt att duka.

◇

Vid femtiden när snöstormen ökat och dånade fram utanför knutarna i halvmörkret slocknade plötsligt

det elektriska ljuset. Det blev en stunds oreda medan jag letade fram allt vad ljus som fanns i kåken och när vi tände dem var den kalla och stekta kalvsteken borta från köksbordet. Hunden hade tagit den och släpat ut den i tamburen:

Gästerna rörde äggtoddy

— Klå honom inte, bad min fru. Vi kan putsa opp kalvsteken, men den blir ju inte bättre av att du klår hunden.

— Han trodde kanske att han var den förlorade sonen? sa Erna som är rätt bibelsprängd.

Hunden slapp smörj. Vi ringde till Järnvägen som meddelade att tågen fortfarande var inställda och att det var den värsta påsk de varit med om.

Det sista höll vi med om för den elektriska spisen var kall som en igloo eftersom all ström brutits och potatisen stod halvrå i ljummet vatten.

En timme gick och gästernas humör sjönk. Röster höjdes för att starta expeditioner ut i stormen. Gunnar ville gå till stan och frågade om vi inte var karoliner.

Då tog jag fram alla påskens ägg och satte gästerna att röra äggtoddy. Grabbarna gick omkring och vred på lyseknapparna och vi letade fram

överblivna julgransljus och tände överallt för även värmepannan stod stilla och det började bli kyligt i stugan.

Planer uppgjordes för natten. Jag muntrade upp sällskapet med att det fanns hopp. Om vi tände brasor i öppna spisen och bredde ut madrasser på golvet och alla de vackraste flickorna lade sig runt om mig och så nära som möjligt så skulle jag säkert överleva.

Jag bad dem tänka på våra förfäder som fått sova i halm och bland fårskinn i det röda skenet av rykande pärtor. Jag pekade på eskimåerna som kurade i snöhyddor hela vintrar mojande sig med transtoddy och sälspäck.

Men varken mitt bedjande eller pekande mottogs med entusiasm.

Och alltjämt virvlade snöstormen utanför medan skedarna skramlade i glaset.

— Vi kommer å få leva på ägg-toddy, suckade min fru.

Hunden hade tagit kalvsteken...

Plötsligt tändes allt ljus på en gång i stugan. Strömmen hade släppts på och det blev bländande ljusst. Motorn till oljeeldningen surrade igång nere i källaren, den elektriska spisen kved.

Och en timme senare satt församlingen och åt putsad kalvstek, burkmat, stekta ägg och kallskuret.

Vid tolvtiden på natten var huset kalätet och ursupet och då föll regnet ner i pösande drivor utanför i nattmörkret, stuprännorna spelade Chopin och det sorlade och klingade i avloppsledningarna.

Tågen hade börjat gå igen och de sjutton gästerna tog sig till stationen på flödande smältvattensvägar.

Nästa morgon vaknade vi i strömmande solsken. Luften var så där gyllenblå och klar som bara vårluft kan vara, flugor surrade mot heta väggar, fåglarna sjöng sommarsånger, gula fjärilar virrade omkring de ångande gräsmattorna.

Det var annandag påsk och det fanns en kall fläskbit i hela huset och en limpskalk och två ägg.

Ingenting annat att göra än att ge sig ut i samhället och låna mat.

Stugägarens påsk.

GLAD PÅSK önskar

Värmen Eed

på de stora samlingsutställningarna där de flesta motiv återkommer hos de olika konstnärerna. Det är därför inte att undra på att konstnärerna reser utomlands. Men tyvärr går oftast dessa folkvandringar till ett och samma område där konstnärerna slår sig ner och lever som om de bodde hemma i Sverige. De acklamatiserar sig inte, målar alla samma motiv och påverkar varandra måleriskt. Därigenom kommer de sällan individuellt i kontakt med landets särart som de egentligen är där för att uppsöka."

Det senare kan man absolut inte beskyllda Lars Norrman för. Det är i stället raka motsatsen som är det signifikativa för honom: nyfikenheten, förmågan att leva sig in i den nya miljön.

Han är förvisso den sanne realisten. "Konsten har förut varit en tidens spegel", säger han. "Den har gett en bild av hur människorna hade det just då. Men skulle vi om hundra år blicka tillbaka på den tid vi nu lever i och försöka skapa oss en bild av den endast med tillhjälp av de uttryck, som denna tid gett i konsten, så skulle vi få fram bilden av ett lättjefullt och dagdrömmande släkte. Vilket är fel." Nog gör Lars Norrman sitt för att motverka den tendensen.

Lars Norrmans resor har givit upphov till en rad fina, intressanta böcker. Men akta er att för den skull kalla honom författare. Det tycker han inte alls om att höra. Det är många brev med den titeln som gått i retur — det finns ingen författare med det namnet, säger Norrman. Det är endast som konstnär Norrman rest ut, för att finna intressanta, stimulerande motiv. Sedan är det en annan sak att läsaren finner Norrman vara en alldeles utmärkt berättare; det är inte många reseskildrare som har hans säkra penna, hans förmåga att finna träffsäkra bilder, hans humor och humör.

1937 och 1939 reste Lars Norrman till Grönland och båda dessa resor har han redovisat för i en bok som han kallat "Inok". Avsikten med hans resor var att söka kontakt med de av civilisationen oberörda grönländarna och att försöka fånga något av deras livsform och kultur. Han gjorde allt för att avlägsna turistdistansen till dem; han lärde sig hjälpligt deras språk, han försökte leva som en eskimå bland eskimåer. Det betyder att han kom att få arbeta och leva under synnerligen besvärliga förhållanden, men han fann sig snart tillrätta med den ovanliga livsföringen. Grönländarna är glada och vänliga och Norrman rönt stor gästfrihet — fast det kanske såg litet oroande ut i början. När han för andra gången

klev i land på Grönland visade de gamla vännerna inte något tecken till igenkännande, nej, vänskapen var inte alls glömd. Det var bara så att grönländarnas läggning är sådan att de inte genast visar en översvallande glädje då de träffar en gammal bekant; de vill bara ha tid på sig och de vill inte verka fjäskiga. Det är en mycket vacker och fängslande skildring som Norrman har skapat med sitt ritstift, sin målarpensel och penna. Realisten Norrman ser till att det är en sann bild man får av invånarna där uppe; han sökte upp mindre boplatser och levde tillsammans med grönländarna där — mer omsorgsfullt kan väl knappast en konstnär studera in sitt motiv. Lars Norrman gav sig bl.a. iväg så långt norrut han kunde komma, till Neke, som är jordens nordligaste fasta boplatser. Ja, Norrman kom att stifta bekantskap med många sällsamma ting. Det var hisnande naturupplevelser, det var för honom högst kuriösa vanor och beteenden. Eskimåernas matvanor kom honom att många gånger tacksam avböja visad vänlighet. T.ex. när han blev bjuden på den uppskattade läckerheten ett rätt sälöga med vidhängande dallrande fett. Ja, aptiten var knappast större när rätten bestod av råa fågelägg. Allra minst när ett naket litet fågelhuvud stack fram ur skalet ibland och förvånat och för första gången såg på denna världen. Men det var något som inte bekymrade de grönländska kamraterna: utan krumbukter svalde de djuren med hull och hår. Norrmans grönländsskildring är fylld av färgstarka, pregnanta iakttagelser. Han blir aldrig trist i sitt berättande, det är alltid friskt humör över honom och humorn ligger ofta på lur i ögonvrån.

Ju mer vi är tillsammans . . .

- KOLLEKTIV -

Grönland i Norrmans sällskap är granna, måleriska dräkter och primitivt liv på ensliga boplatser. Det är fantastiska naturscenerier och ilska, svältfödda slädhundar som ökar ut sin matsedel med människoexkrement. Det är kajakfärder och jakt på olika villebråd. En gammal grönländsk jaktmetod när det gäller ripor är helt enkelt — stenkastning. Men vilken precision. Och vilket vilt begär att döda grips inte grönländaren av när han skymtar en säl. Norrman hörde berättas om en grönländare som till och med dödade sälar i en zoologisk trädgård till vilken han engagerats som en speciell attraktion. Jaktinstinkten blev honom övermäktig.

Nu återstår det väl inte mycket av den gamla eskimåkultur som Lars Norrman mötte där uppe; Grönland har numera blivit vad vi kallar civiliserat land. Lars Norrman valde rätt då han lät Grönland bli ett av sina första resmål.

Lars Norrmans sinne för kontrastverkningsförmåga förnekade sig inte när han nästa gång begav sig ut på resa. Det blev Afrika, närmare bestämt Franska Västafrika. Och naturligtvis drog han sig inte för att besöka landet medan det hetaste klimatet rådde och malarian härjade som värst. Han har skildrat denna sin färd efter nya motiv i en bok som heter "Tubab". Tubab betyder vit man.

Det var 1946 och 1947 som Lars Norrman företog en färd på Senegalfloden genom provinserna Senegal, södra Mauritien och Sudan. Om han hade levt som en eskimå bland eskimåerna på Grönland, så färdades han här som en neger bland negrer. Ensam med två svarta roddare färdades han i en pirog inåt landet. Pirogen var en urholkad trädstam, rund i botten. Naturligtvis hade det sina fördelar att färdas på detta sätt, det var lättare att komma i kontakt med infödingarna och deras kultur. Men det hade sina stora risker också att ensam och obehövad ge sig av till trakter där många krigiska och om civilisationen okunniga negerstammar levde. Lars Norrman klarade helskinnad av sin uppgift — men ingen skulle ha blivit förvånad om han blivit kvar där borta.

Det blev en givande resa för konstnären Lars Norrman. Massor av teckningar och målningar med motiv från de infödingsbyar han besökte kom till.

Vi kan i detta sammanhang inte låta bli att berätta om ett skämt som Norrmans Afrika-resa gav impulsen till och som drabbade den svenska konstpubliken. Lars Norrman introducerade som gäst på Bumerangens samlingsutställning i Liljevalchs konsthall en negerskulptör vid namn Mamaduoë Aamadouë Ba. Adressen på konstnären angavs till Maghama, Sudan, andra hyddan från vänster. Ett par

konstkritiker gick i fällan och gav entusiastiska utlåtanden. Men negerskulptören var bara ett påhitt av Norrman. Och utställningsföremålen vanlig basarslôjd.

Sedan kommer ett par böcker som är grundade på mindre dramatiska resor, men vad konstnärligheten och upptäckarlustan och berättarförmågan beträffar så är de minst lika högtstående som de tidigare. Det är helt naturligt när Lars Norrman ger ut en bok om sina strövtåg i Holland åren 1953 och 1954 att den får namnet "Det okända Holland". De stora turiststråken är ingenting för Norrman, han söker sig utanför allfarvägarna och dit turistströmmen inte nått. Nästa gång han gav sig ut för att rita och måla styrde han kosan mot Spanien och Portugal, 1956, 1957. I Spanien flackade han inte omkring utan koncentrerade sig på en sak: tjurfäktningen. Dessa studier resulterade i en mycket vacker bok: "Spansk matador". Det hade varit otroligt om Norrman bara intresserat sig för det stora publika skådespel som tjurfäktningarna utgör. Naturligtvis vistades han mycket bakom kulisserna, umgicks med matadorerna privat, följde deras träning och vardagstillvaro. Som vanligt grep sig alltså Norrman verket an med inlevelse och djupt engagemang.

Större plats får natur och folkliv i hans skildring "Resa i Bulgarien", en resa som han företog 1957. Här frossar Norrmans målarjag i gamla pittoreska städer, kloster, gatukommers och marknader, dräkter, mat- och dryckesseder. Den senaste Norrmanboken handlar om ett besök på "Världens tak", dvs. Pamir som ligger i den ryskasiatiska republiken Tadzjikistan. Norrman var där förra året och besökte isolerade bergsbyar med vänliga, gästfria människor, underbart vackra trakter där livet flyter lugnt och stilla fram. Han besökte under den resan städer som "det gyllene" Samarkand och Buchar, den senare en orientalisk stad som ännu i dag verkar direkt stigen ur Tusen och en natt.

Lars Norrman — se det är en målare och resenär!

■ "ÖVERGÖDNING" OCH...

Forts. fr. sid. 6

ning bör vara riklig, men därmed avses icke gödning. Man strävar endast efter, att få patienterna upp i något högre kroppsvikt, än som är för åldern vanlig. Kalorihalten är därför vid våra sanatorier högre än på andra sjukhusavdelningar." Man kanske får tolka professor Hedvalls formulering som en tankeställare mot övertro på gödningskurens betydelse i vår moderna tbc-vård.

Från

RIKSDAGEN

Vid vårriksdagen har väckts ett stort antal motioner om olika åtgärder för socialvård, sjuka och handikappade, vilka avser att komplettera av regeringen framlagda förslag. Vi presentera här förslagen i kortfattat sammandrag. Om riksdagens behandling av de framlagda motionerna är det vid tidpunkten för detta nummers pressläggning inte möjligt att redogöra för.

Arbetsvård, tekniska hjälpmedel m. m.

Andra kammaren:

Om höjt anslag med ytterligare 35.000 kr till De Blindas Förening, fru Eriksson i Stockholm m. fl.;

bidrag till lön åt föreståndare och arbetsledare vid verkstäder för handikappade m. m., herr Johansson i Västervik m. fl.;

ersättning till författare för utnyttjande av deras verk för s. k. talböcker för blinda, fru Eriksson i Stockholm m. fl.;

anslag till bidrag till stödjebandage och proteser vid ortopediska lasarettavdelningar m. m., herr Bengtsson i Varberg m. fl.;

viss höjning av anslaget till statsbidrag för träningsverkstäder m. m. för partiellt arbetsföra, avlöningsförmånerna till föreståndare och arbetsledare, herr Bengtsson i Landskrona m. fl.;

översyn av arkivarbetarnas löneförhållanden m. m., herr Björkman m. fl.;

undantagande från allmän varuskatt av vissa tekniska och kulturella hjälpmedel för handikappade och lytesskadade, herr Antonsson m. fl.;

undantagande från allmän varuskatt av vissa tekniska och kulturella hjälpmedel för invaliderade, herrar Wald. Svensson och Sven Wedén;

undantagande från allmän varuskatt av proteser och stödjebandage med statsbidrag, fröken Höjer m. fl.;

höjning av anslaget till Svenska Vanförevårdens Centralkommitté, hr Bengtsson i Varberg m. fl.;

bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade utan maximering av bidraget till viss nettogolvyta per arbetsplats, herr Jonsson i Strömsund;

bidrag till verkstäder för handikappade m. m. grunduppsättning av maskiner och

verktyg, herrar Antonsson och Larsson i Luttra;

utredning rörande utbildningen av systerterapeuter, fröken Elmén m. fl.

Allmänna skärmbildsundersökningar

Andra kammaren:

Om utredning rörande allmän obligatorisk skärmbildsundersökning, fru Jäderberg m. fl.;

anslag till allmän skärmbildsundersökning (Medicinalstyrelsens skärmbildscentral), herr Jonsson i Strömsund.

Se även artiklar på annan plats om dessa motioner!

Socialförsäkring, beskattning m. m.

Andra kammaren:

Ang. samordningen mellan sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna, herr Antonsson;

ändring i folkpensioneringen, fickpengar till vissa grupper av anstaltsvårdade, Bertil von Friesen;

tilläggsdirektiv för socialpolitiska kommittén, fru Holmqvist m. fl.;

avdrag vid beskattningen för gåvor till humanitära m. fl. ändamål, herr Rimmerfors m. fl.;

förbättringar av livräntor, herr Fredriksson m. fl.

Arbetsvård i Första kammaren:

Bidrag till verkstäder m. m.

Utan maximering av bidragsberättigad golvyta och tilläggsmotion om stimulansbidrag till företag, som ordnar halvskyddad sysselsättning för handikappade, fru Wallentheim, herr Valter Åman m. fl.

■ PRESSEKO

Forts. fr. sid. 5

nes än lärlingens kärlek och aktning, är skräck- och strykmetoden att ogilla. Kroppsstraff må först användas efter fåfängt bruk av lindrigare, till ambitionen talande medel såsom förebråelser, jämförelser med jämnåriga och skamstraff". (Hollander.)

Ja, detta är något om den historiska bakgrunden, vilket inte utsluter att vår tids pedagoger har rätt att se bekymmersamt på sina problembarn.

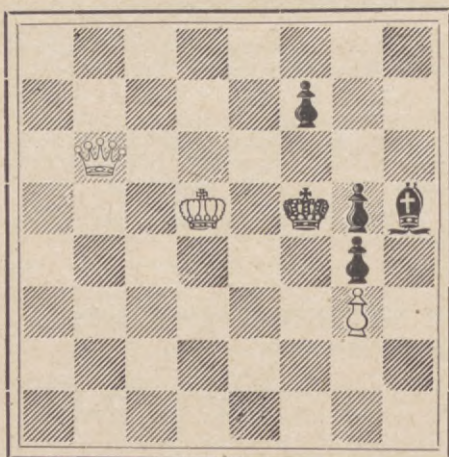

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM

av H. Hermansson

"Tidskrift för Schack" 1959

Matt i 2 drag.

H. Hermanssons åttapjäsure är ett s.k. dragpliktsproblem, vilket innebär, att det, om svart i utgångsställningen hade varit vid draget, finns färdiga matten på varje hans drag. I ställningen ovan kan svart spela antingen 1.—, Lg6 eller 1.—, f6. I båda fallen blockerar hans pjäser ett viktigt fält för sin kung och tillåter vit att sätta matt med 2. Df2 resp. 2. Db1. Hade vit i utgångsställningen förfogat över ett "väntedrag" dvs. ett indifferent drag som inte ändrar något väsentligt i spelet, hade saken varit klar och lösningen den ovan angivna. Men något sådant drag finns ej, varför vit måste upplösa det förefintliga variantspelet och skapa ett nytt. Hur detta går till skall vi inte avslöja, för att inte beröva er glädjen att lösa problemet. Men sedan det är gjort, titta på lösningen på sidan 25. Det rör sig här om ett modernt förförelseproblem, där det gäller att inte enbart finna lösningen utan även förförelserna och deras vederläggning.

NY VM-KAMP

VM-matchen mellan schackvärldsmästaren Michail Botvinnik och utmanaren Michail Thal är i full gång, när ni läser dessa rader. Stormatchen i Moskva väntas bli århundradets intressantaste schackduell. Utom förnamnen har de båda antagonisterna inte mycket gemensamt. Deras spelstilar är helt olika. Botvinnik anses vara världens främste positionsspelare, som kan utnyttja minsta svaghet i motståndarens läger som ingen annan. Han är säker, kall och ytterst effektiv i sin spelföring. Utmanaren Thal saknar denna säkerhet, men i stället är han ung, (24 år medan Botvinnik är 48 dvs. dubbelt så gammal), en genial kombinations-

spelare och i besittning av en nästan omänsklig segervilja. Hans schackgeni behövs kanske inte vara större än Botvinniks, men i stället är den mycket mera lysande genom de effektfulla vändningar som präglar hans spel.

Nedan ger vi ett litet belägg på Thals sätt att kombinera.

Vit: M. Thal

Svart: V. Smyslov

Spelat i kandidatturneringen 1959.

Caro-Kann

1. e2—e4	c7—c6
2. d2—d3	d7—d5
3. Sb1—d2	e7—e5
4. Sg1—f3	Sb8—d7
5. d2—d4	d5×e4
6. Sd2×e4	e5×d4

Fortsättningen 6.—, Sg6, 7. S×f6†, D×f6, 8. Lg5 är mindre rekommendabel, då den skulle främja vits utveckling.

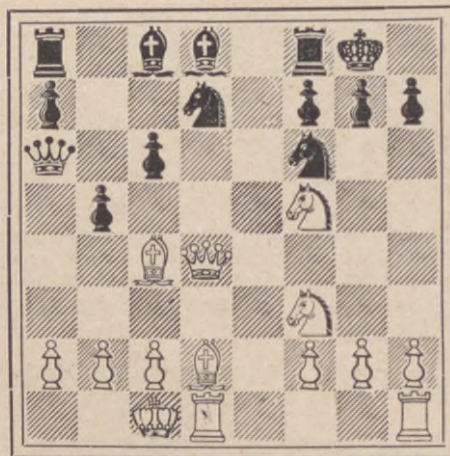
7. Dd1×d4	Sg8—f6
8. Lc1—g5	Lf8—e7
9. 0—0—0	0—0
10. Se4—d6	Dd8—a5

Efter 10.—, Sd5, 11. L×e7, 12. S×c8 behåller vit en liten fördel.

11. Lf1—c4	b7—b5
12. Lg5—d2	Da5—a6
13. Sd6—f5!	— —

Vit försöker inte klara sin Lc4 utan angriper i stället den svarta löparen på e7.

13. — —	Le7—d8

14. Dd4—h4?!	— —

Detta drag betecknades av Thals sekundant Mikenas och stormästaren Ragozin som "antingen en stor bluff eller ett stort snilleverk"! Thal brukar lyckas med att skapa kombinationer praktiskt taget i vilka ställningar som helst.

14. — —	b5×c4?

Smyslov tappar fattningen och begår en svår inexakthet. Efter 14.—, Sd5, 15. Sg5, S7 f6 eller 15. Dg3 Lf6 hade svart kunnat försvara sig

15. Dh4—g5	Sf6—h5

På 15.—, g6 följer 16. Lc3 D×a2 17. Sh6†, Kg7, 18. The1! med hoten Sh4, Sf5† och T×d7.

16. Sf5—h6†	Kg8—h8
17. Dg5×h5	Da6×a2
18. Ld2—c3	Sd7—f6
19. Dh5×f7!!	— —

Statistik, välstånd, lycka...

Vidkommandes "välståndet" noterar Statistiska centralbyrån:

att 24,6 proc. av inkomsttagarna taxeringsåret 1959 haft en inkomst av 2.000—5.000 kronor,

att 29,1 proc. av inkomsttagarna tjänat 5.000—10.000 kronor och

att 24,5 proc. av inkomsttagarna låg mellan 10.000—15.000 riksdaler.

Rent allmänt kan väl fastslås, att man näppeligen kan tala om något "välstånd" med en inkomst under 15.000 kr.

Därmed skulle man ha reducerat och lokaliserat det verkliga "välståndet" till de 21,8 proc. av befolkningen, som har över 15.000 i årsinkomst.

Huruvida fylleri och raggardåd är vanligare bland dessa än bland dem, vilka ligger under 15.000 kr är mig obekant.

Sammalunda om lyckokänslan är mer utbredd bland dem än övriga.

Tidskriften Fönstret

Ett mycket elegant drag. Damen kan inte slås på grund av T×d8 med matt i några drag.

19. — —	Da2—a1†
20. Kc1—d2	Tf8×f7
21. Sh6×f7†	Kh8—g8
22. Td1×a1	Kg8×f7
23. Sf3—e5†	Kf7—e6
24. Se5×c6	Sf6—e4†
25. Kd2—e3	Ld8—b6†
26. Lc3—d4	uppgivet

Det tog för Thal blott 26 drag att bevinga exvärldsmästaren!

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m.m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

Två dikter

VÅRBUD

Barfotavinden leker
så mjukt och lätt på tå
och videt solar tassarna
och himmelen är blå.

En tussilago lyser
bland gröna, späda strån
som tittar upp ur backarna
mot undret ovanifrån:

En jublande fiolton
som drillar högt i skyn
bär liksom förr om våarna
sitt glädjebud till byn.

ERIK SANDSTRÖM

NU SPELAR...

Nu spelar våren bäck och blad
och vita moln i höjderna
och luften surrar fröjderna
i tusen vingars ljud — —
Ja, vinden gör en spritter glad
så helst man gick och dansade
på stigarna åstad!

Nu spelar vårens melodi
kring skogarna och ängarna
och alla hjärtsträngarna
de dallrar med i takt...
Och alla är så glada vi
som traskat mörka vägarna
att dricka vind ur bägarna
som solen skänker i!

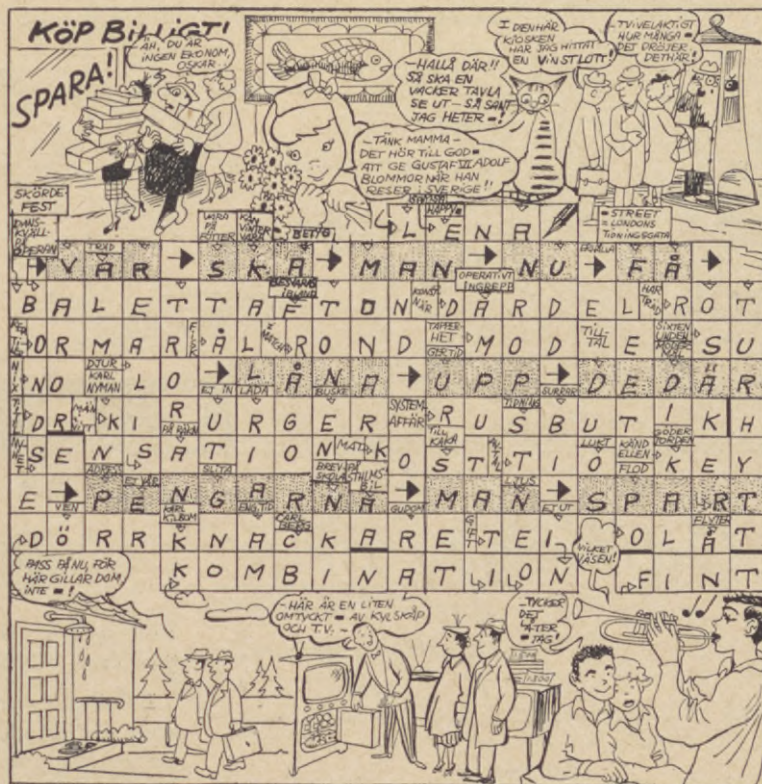
NILS THORÉN

Lösning till Bildkryss nr 2

Vatten —
dyr vara på många
håll i världen

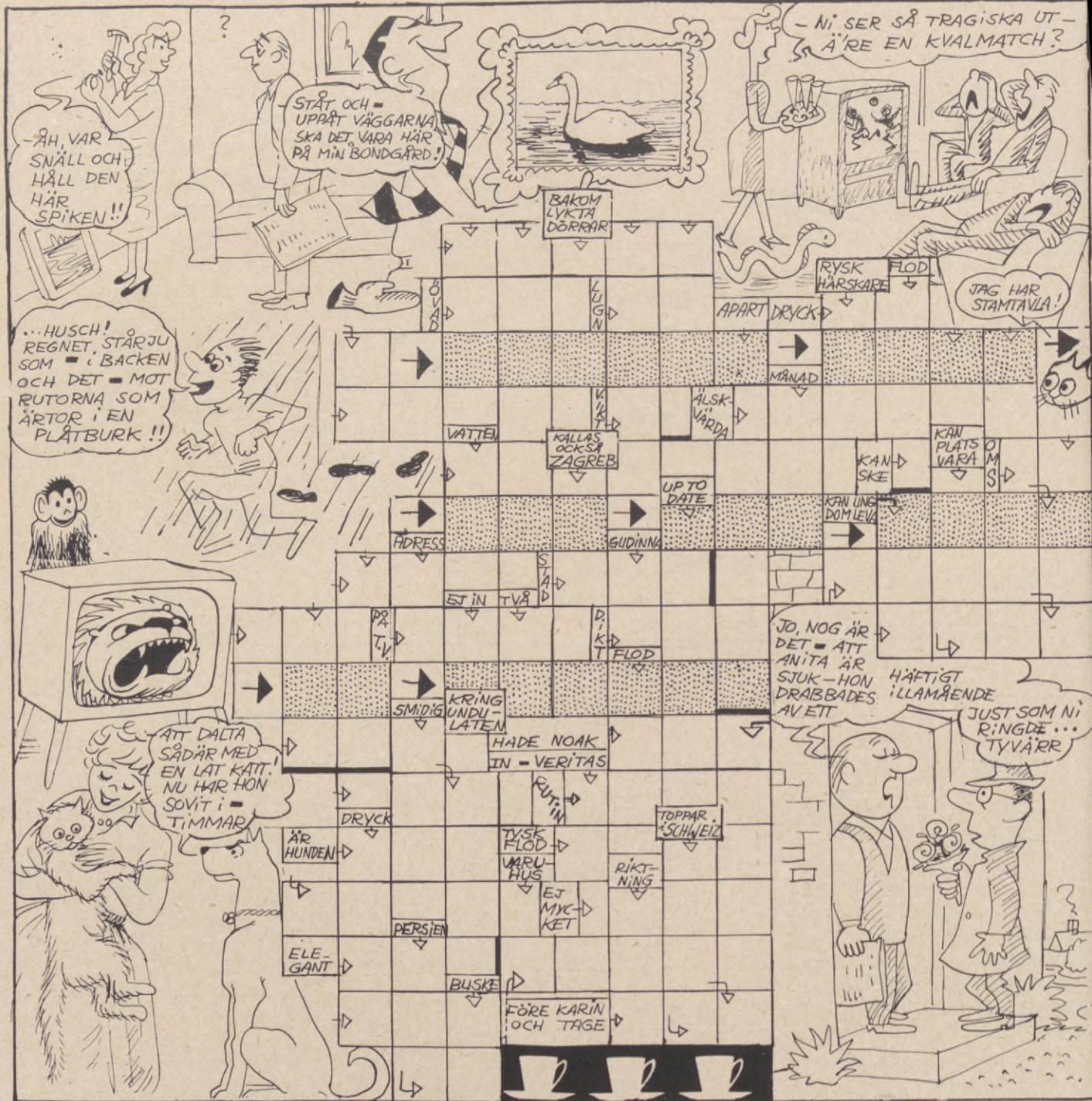
Minst tre fjärdedelar av jordens befolkning saknar tillgång till rent dricksvatten. Avslöjandet kom vid en konferens anordnad av världshälsoorganisationen (WHO) i Italien.

Mångenstädes är vattentillgången ytterst begränsad — det är inte ovanligt att vatten saluföres av särskilda vattenbärare och kostar 10–50 gånger så mycket som det skulle göra om man anlade ett of-fentligt vattenverk. Det finns hundratals stora städer i världen där vattentillförseln är så otillräcklig att åtskilliga av invånarna är hänvisade till mer eller mindre förorenat vatten. Även i områden där tillgången är riklig är kvaliteten ofta dålig då vattnet används direkt som det hämtas i floder, kanaler eller pölar.

Ordet "Lena" har varit besvärligt — "Bena" tycker många är bättre, men det går nu inte alls. Prislistan blev: 1:a pris kr 25:—, Bengt Bjurman, Idrottsvägen 20,

Falun, 2:a pris kr 10:—, frkn Karin Edholm, S:t Eriksgatan 40, 3 tr.. Stockholm K, 3:e pris kr 5:—, Carl Lagrelius, Jönköpingsgatan 29 A, Hälsingborg.

Bildkryss nr 4

Namn

Adress

Postadress

Vårt april-kryss rymmer som vanligt lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt i gång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 10 maj. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkryss nr 4". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status' juni nummer 1960.

BODEN

Kommanditbolaget **BETONG**

SANDER & Co, Hednoret
Telefon Boden 650 16

BORÅS

BORÅS EXPORTAFFÄR

Köpare till

Järn- o. Metallsrot samt Textilavfall

Kräkeredsvägen 6 — Telefon 156 20

— BORÅS —

ESKILSTUNA

Enig fackpress lovordar

"Människor och paragrafer"

— Teoretiskt har herrn rätt, men då ä skillnad på teori och praktik. Ska' ja behöva upplysa herrn om dä. Dä går inte så lätt att få understöd som herrn säger, i varje fall inte för mej. Jo, anstalten, Bracka, kan jag komma in på, men dit vill jag inte komma Man är väl ingen fånge heller. Nej, fri har jag varit i alla mina da'r och dä vill jag förbli tills jag dör. Nåja, tillade han något eftertänksamt, skulden är kanske delvis min. Sanningen att säja har jag inte ratat nubben i mina da'r. Ibland har det blivit något för mycket och så har man hamnat hos polisen. Sådant fäster ni er vid mera än allt det nyttiga arbete man utfört i sina da'r. Dä ä så sant som Gud lever.

LÄS fortsättningen
i boken!

Socialvårdaren, som
skildrar hjälpverksam-
heten "inifrån".

Rekvirera sysloman
Einar Linds bok
— i dag!

STATUS FÖRLAG, Box 4149, Stockholm 4

Härmed beställes

..... st. ex. av boken "Människor och paragrafer" att sändas mot post-
förskott till ett pris av kronor 6:50 per ex. + expeditionsavgift 1 kr.

Namn

Adress

Var god texta — tack!

Status 4/1960

GYNNA SVENSK INDUSTRI

Schacklösning

Lösningen till schackproblemet av H. Hermansson: Förspelet är som vi nämnde: 1.—, Lg6, 2. Df2 matt och 1.—, f6, 2. Db1 matt. Försöker vit lösa uppgiften med 1. Dc6? (förförelse 1) går på 1.—, f6, 2. Dc2 matt, men det hela strandar på 1.—, Lg7! och vit saknar matten på f-linjen. Det andra försöket (förförelse 2), 1. D6? ger möjligheter att besvara 1.—, Lg6 med 2. De5 matt, men vederläggs av 1.—, f6!, ty nu saknar den vita damen mattfältet d3. Lösningen blir därför: 1. Da6! Lg6, 2. Df1 matt och 1.—, f6, 2. Dd3 matt. En förtjusande liten uppgift av vår f.n. skickligaste tvådragskomponist.

VÄLKOMMEN TILL GOD MAT **VARMRÄTTER 250**

BORDSERVERING:

PILGÅRDEN ... vid Triangeln
STRÖGET ... Södergatan 5
FOLKETS HUS ... Nobeltorget
DOMUS ... i varuhuset

Domusrestaurangen, Drottning-
torget och Petri Pumpa
har stängt söndagar.

SJÄLVSERVERING:

BERGSGAT. 20 ... "Arbetet"
MALMGÅRDEN Drottningg. 6
DROTTNINGTORGET 10
KONSUMRESTAURANGEN

Bantorget 6, Lund

PETRI PUMPA

S:t Petri Kyrkogat. 7, Lund

SOLIDAR-RESTAURANGERNA

Svenskt Papper Aktiebolag

Sveavägen 98, Stockholm

Alla slag av papper för
tryckerier

Specialitet:

Tryckpapper för böcker och
tidskrifter. Broschyromslag

Kan kroppen tillföras jod vid tandborstning?

Vetenskapen ger svar

Man har fastslagit att jod är ett livsnödvändigt ämne, som dagligen måste tillföras kroppen. Inom vissa geografiska områden är jorden och vattnet jodfattiga, varigenom födan kommer att innehålla för litet jod.

Radioaktiv jodisotop användes vid vetenskaplig undersökning.

Genom märkning av tandkräm med jodisotopen J^{131} i form av natriumjodid ha svenska läkare vid en undersökning kunnat påvisa att:

1. Vid tandborstning under två min. med jodhaltig tandkräm kan beräknas att organismen upptager 6,2 % av tillförd jodmängd.

2. Upplagring av jod sker i munslemhinnan.

Om Ni borstar tänderna med jodhaltig tandkräm

är det vetenskapligt bevisat att Er organism tillföres jod och att denna jod stannar upp till 1,5 tim. i munslemhinnan.

Det är jod som gör skillnaden!

Jod-Kaliklora har en förstklassig tandkräms alla goda egenskaper och innehåller dessutom jod i form av vita, lättlösliga jodsalter, som resorberas av tandkött och munslemhinna. Borsta och massera tandkötet mycket noggrant.

En bra tandkräm
som dessutom innehåller

JOD

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverka nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m. m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m. m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475

Utställning — Ö. Tullgatan 1

**NYBYGGNADER
OMBYGGNADER
KLASSNINGAR
REPARATIONER**

KOCKUMS MEKANISKA VERKSTADS AB

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**

Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)

Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER** (Jämtlands län)

Telefon: Undersåker 11

Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE** (Värmlands län)

Telefon: Sunne 271 65

Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**

Telefon: Torup 138 (Hallands län)

Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÄSEN, ÄSLJUNGA**

Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)

Plats för 20 gäster

● **LÅNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**

(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)

Telefon: Södra Hoka 11

Vintertid Karlshamn 1566

Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**

(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)

Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,

Kamrer gatan 3, MALMÖ C

Telefon: 040/97 53 44

Plats för 27 gäster

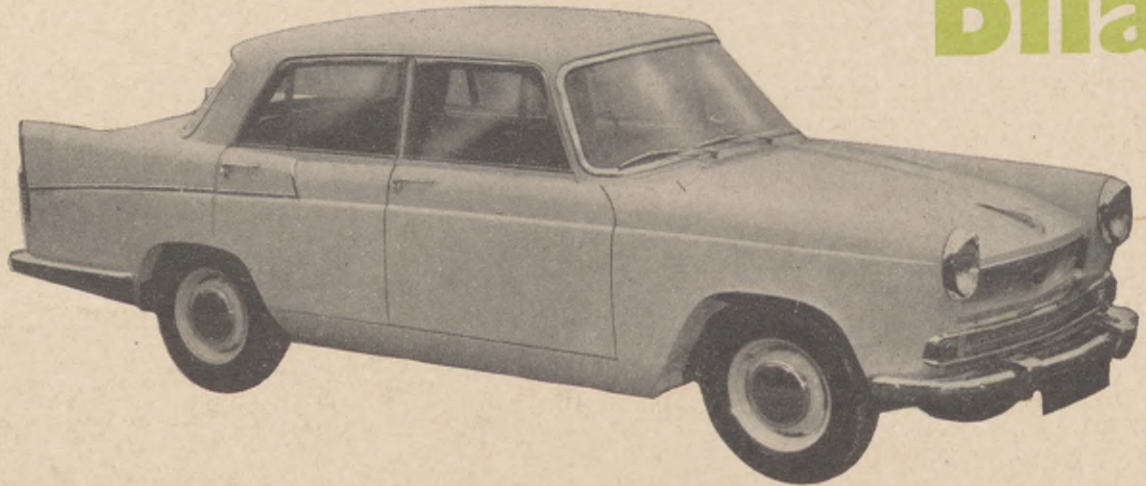
EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

7 Austin bilar

15 Televisionsapparater

2 Hushållsassistent

40 Bordsserviser m.m.

4.479 värdefulla vinster

CHANSA
VINN

Sammanlagd
vinstsumma:

över 200.000:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1960

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad
fr. o. m. april t. o. m. sept. 1960 mot postförskott +
porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes
omedelbart efter dragningen.

Namn:

Adress:

Var god texta!
Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 4/60

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

BILDA FAMILJEKEDJA!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — dragningslista gratis och 10 %
rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom
portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!